

ศิลปะลวดลายลูกบิดทวารวดีบนผืนผ้า กรณีศึกษา อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

เก่งกาจ ต้นทองคำ^{1*} และ บุษกร บุญชื่น¹

¹ภาควิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
tonthongkam@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1. เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ศิลปะลูกบิดทวารวดี อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และ 2. เพื่อออกแบบลวดลายบนผืนผ้าเทคนิคการเขียนเทียนและเทคนิคแป้งขาว

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบทางด้านรูปทรง ด้านลวดลาย และด้านสี ของลูกบิดทวารวดี อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี นำมาสร้างลวดลายในรูปแบบของผ้าบาติกด้วยเทคนิคการเขียนเทียนและเทคนิคแป้งขาว และเอกสารที่เกี่ยวข้องยึดหลักของการทำความเข้าใจในบริบทของลูกบิดทวารวดีต่าง ๆ ทั้งประวัติและสภาพแวดล้อมทางรูปแบบของลูกบิดทวารวดี บุคคลแวดล้อม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นฐานความรู้เชื่อมโยงสู่กระบวนการในการสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้า

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบของลูกบิดทวารวดี อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล เอกสาร และการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล พบรูปแบบของลูกบิดทวารวดี ซึ่งรูปแบบของลูกบิดทวารวดีมีรูปแบบที่หลากหลายชนิด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านคือ 1. ด้านรูปทรง ในส่วนของด้านรูปทรงของลูกบิดทวารวดีนั้นมีความหลากหลาย ซึ่งในแต่ละรูปแบบของลูกบิดจะมีรูปทรงที่คล้ายคลึงกัน และรูปทรงที่แตกต่างกัน 2. ด้านลวดลาย ในส่วนของด้านลวดลายของลูกบิดทวารวดีนั้นมีความหลากหลาย โดยลวดลายของลูกบิดจะขึ้นจากการประดิษฐ์ลวดลายขึ้นมา บางลวดลายเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และลูกบิดบางรูปแบบไม่มีลวดลายปรากฏ 3. ด้านสี ส่วนของสีลูกบิดนั้นเกิดการเติมแต่งสีของลูกบิดแต่ละรูปแบบ และสีที่เกิดจากธรรมชาติ 4. ด้านสีกับความเชื่อ ส่วนของสีกับความเชื่อของลูกบิดทวารวดีนั้น มีความเชื่อที่ยาวนานแม้จะยังไม่มีการยืนยันที่มาที่ไปของความเชื่อเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำลวดลายลูกบิดทวารวดี อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มาสร้างสรรค์ โดยใช้หลักทฤษฎีการออกแบบการนำมาสร้างสรรค์บนผืนผ้าด้วยเทคนิคการเขียนเทียนและเทคนิคแป้งขาว

คำสำคัญ: ศิลปะลูกบิดทวารวดี การออกแบบ เทคนิคการเขียนเทียนและแป้งขาว

Dvaravati art bead pattern on fabric: A case study of U Thong District, Suphan Buri Province

Keangkard Tonthongkam¹ and Butsakon Bunchuen¹

¹ Nakhon Pathom Rajabhat University
* tonthongkam@yahoo.com

Abstract

This research aimed to 1. Study the historical information of Dvaravati art beads in U Thong district, Suphan Buri and 2. Design fabric pattern using wax drawing technique and wet glue technique.

This was the study on shapes, patterns and colors of Dvaravati beads in U Thong district, Suphan Buri to create the Batik fabric pattern by wax drawing technique and wet glue technique. The relating documents were on the principles of Dvaravati beads context understanding both history and pattern environment surroundings. Then the obtain data was brought to be knowledge foundation connecting to fabric patterns creation.

After study from research, papers and survey the finding of this thesis found that the Dvaravati's bead at U-thong district, Suphanburi province has many patterns. Considering each aspect ordered 1. Shape; Dvaravati's bead has many kind of shapes. Some has the similar shape and some has the differences shapes 2. Pattern; Dvaravati's bead pattern has many pattern. The bead's pattern was created by human, some bead's pattern was created by nature and some bead has no pattern. 3. Colour; The colour of the bead was painted by each pattern and was created by nature. 4. Colour and faith; even if there is no clues of this faith but this faith still has the believer

The researcher was bought the pattern of Dvaravati's bead at U-thong district, Suphanburi province and use the visual arts theory, Wax textile drawing technic and pasty glue technic to created her work on fabric.

Keywords: Dvaravati art bead, Design, Wax drawing technique and wet glue technique

1. บทนำ

ศิลปะทวารวดีในส่วนของคำว่า ทวารวดี เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ประกอบด้วยประตู ซึ่งอาจจะหมายถึง เมืองท่า และคำว่า “ทวารวดี” อาจเทียบได้กับทวารกา ซึ่งเป็นเมืองของพระกฤษณะในมหากาพย์เรื่องมหาภารตะ มีต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทยมีความเจริญอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียแบบคุปตะและหลังคุปตะ การเกิดขึ้นของเมืองทวารวดีในภาคพื้นสยามประเทศโบราณเท่ากับเป็นการเปิดมิติใหม่ในพัฒนาการของประวัติศาสตร์ไทยให้กว้างขวางและลุ่มลึกขึ้น ประวัติศาสตร์ไทยมีได้เฉพาะเจาะจงตั้งแต่เมื่อ “คนไทย” เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองก่อตั้งรัฐอาณาจักรเท่านั้น แท้ที่จริงมีผู้คนชุมชนบ้านเมืองในดินแดนแถบนี้สืบเนื่องตั้งแต่ครั้งก่อนประวัติศาสตร์จนเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ เมื่อเข้าสู่สมัยต้นประวัติศาสตร์ลักษณะอันโดดเด่นเห็นชัดคือเกิดเมืองทวารวดีขึ้นมากมายทั้งใน ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) และภาคใต้ของดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน (ธิดา สาระยา. 2545:23)

ทวารวดีจากหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบตามแหล่งต่าง ๆ โดยเฉพาะในเขตภูมิภาค ตะวันตก ภาคกลาง และภาคใต้ อันเป็นพื้นที่ติดต่อกับชายทะเล ซึ่งเป็นเส้นทางผ่านทางการสมัยโบราณและเป็นแหล่งโบราณคดีในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย พบหลักฐานหลายอย่างซึ่งเป็นของที่นำเข้ามาจากภายนอก สิ่งสำคัญคือลูกปัด ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก และแพร่หลายมาจนถึงสมัยทวารวดีด้วย (ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2547:28) ความนิยมในการประดับลูกปัดน่าจะยังเป็นของคนในท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากสังคมที่มีมาแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่ในส่วนของรูปแบบลวดลายและการประดับที่มีความหลากหลายเรื่องสีสัน วัสดุคุณภาพของลูกปัด คงมีเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากมีการรับอิทธิพลจากภายนอกเข้ามาอย่างมาก ในลักษณะเดียวกันกับการรับอารยธรรมตะวันตกในปัจจุบันย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เพราะในวัฒนธรรมทวารวดีมักจะพบลูกปัดที่มีการนำเข้ามาจากต่างประเทศอยู่ด้วยเสมอ เช่น แหล่งที่พบลูกปัดเป็นจำนวนมาก ได้แก่ คลองท่อม จังหวัดกระบี่ และที่เมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีการพบลูกปัดแบบโรมันร่วมอยู่ด้วย คือลูกปัดประดับที่มีหลากหลายอยู่ในเม็ดเดียวกัน เช่น แดง ดำ เทลลูไรด์ ขาว เขียว หรือลูกปัดแบบมีตา (ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2547:277) และเมื่อเข้าสู่ยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่เป็นที่รับรองโดยทั่วไปว่าคือ “ก่อนทวารวดี” และ “ทวารวดี” เมื่อประมาณ 1,500 ปีที่แล้ว ที่พระพุทธศาสนาสถาปนาตั้ง ณ อาณาบริเวณนี้ควบคู่กับหลักศรัทธาอื่น ๆ มีการแพร่หลายของลูกปัดกลุ่มใหม่ที่ทำจากแก้วโดยเฉพาะลูกปัดแก้วสีเขียวเม็ดน้อยที่พบกลาดเกลื่อนในแทบทุกที่จนได้ชื่อว่า “ลูกปัดทวารวดี” โดยมีลูกปัดแก้วชนิดพิเศษเช่น อ้าพันทอง ลูกปัดตา ลูกปัดแก้วโมเสค และ ลูกปัดลายแถบที่ถูกนำเข้ามาจากภาคพื้นตะวันตกโดยเฉพาะจากดินแดนอินเดียและอาหรับพร้อมทั้งกลุ่มพิเศษที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งทำด้วยทอง ทำเป็นจี้แขวนตราประทับมีจารึกอักขระบ่งบอกถึงระบบคิดและคุณค่าเกินกว่าจะประมวลและประเมินได้อย่างครบถ้วนในยุคสมัยนี้ที่ยังมีการศึกษาค้นคว้าอย่างถูกถ้วนไม่เพียงพอ และรอการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน เพื่อการพิสูจน์ทราบและการฟื้นคืนสู่อารยธรรมของ ลูกปัดที่อู่ทอง แม่กลอง-ท่าจีน ให้สัมพันธ์คุณค่าและความทุ่มเทของผู้คนรุ่นก่อนจนเหลือร่องรอยมาถึงทุกวันนี้ตลอดทั้งการฟื้นคืนกลับมาใหม่ให้มากกว่าการนำของเก่ามาปิดขัดแต่ง เลี่ยมทองและร้อยเป็นสายสร้อยแบบต่าง ๆ ที่ทำกันมาร่วมกึ่งศตวรรษที่ผ่านมา (บัญชา พงษ์พานิช 2558:36)

การวิจัยเป็นการศึกษาศิลปะลูกปัดทวารวดี อ้าแก่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านรูปทรง ลวดลาย สี ของลูกปัด โดยผู้วิจัยนำแนวความคิดลักษณะเด่นของลูกปัด ออกแบบลวดลายเป็นลวดลายสร้างสรรค์โดยการเขียนลวดลายผ้าด้วยการใช้เทคนิคการเขียนเทียนและเทคนิคกันสีด้วยกาวแป้ง โดยตระหนักถึงความงาม สะท้อนให้เห็นถึงลวดลายลูกปัดทวารวดีรูปแบบ สี ต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาศิลปะลูกปัดทวารวดี อ้าแก่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
- 2.2 เพื่อออกแบบลวดลายบนผืนผ้าเทคนิคการเขียนเทียนและเทคนิคกาวแป้ง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 วิธีวิจัยโดยการใช้กรณีศึกษา (Case Study Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนศึกษาวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.2 ข้อมูลประเภทเอกสารเอกสารจากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา บทความ เพื่อศึกษาข้อมูลศิลปะลูกปัดทวารวดี อ้าแก่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

3.1.3 ข้อมูลประเภทเอกสารจากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา บทความ เพื่อศึกษาข้อมูลการออกแบบ ลวดลาย และเทคนิคการเขียนเขียน เทคนิคการเขียนกาบแป้ง

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรณีศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะลวดลายลูกปัดทวารวดีเพื่อใช้ในการออกแบบลวดลายลงบนผืนผ้า โดยมุ่งเน้นการ บรรยายพรรณนาถึงการดั่งลักษณะเฉพาะของการศึกษาลักษณะของลูกปัดทวารวดีมาออกแบบลวดลายด้วยเทคนิคการเขียน เขียนและกาบแป้งผลงานสู่การออกแบบบนผืนผ้า ใช้แนวคิดและและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ นำเสนอเป็น ประเด็นและกรอบ ความคิดในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสาร หนังสือและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับลูกปัดทวารวดี รูปแบบ ลักษณะโครงสร้างรูปแบบ ลวดลาย และสี

3.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสาร หนังสือและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับการ รูปแบบลักษณะ โครงสร้างการจัดองค์ประกอบรูปแบบและลวดลาย หลักการและทฤษฎีในการออกแบบ วิธีการ กระบวนการบาติกด้วยเทคนิค การเขียนเขียนและกาบแป้ง

3.2.3 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศิลปะลวดลายลูกปัดทวารวดีบนผืนผ้า กรณีศึกษา อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง ศิลปะลวดลายลูกปัดทวารวดีบนผืนผ้า ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจาก การศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ โดยการนำศิลปะรูปแบบลูกปัดทวารวดี และนำเทคนิคการเขียนผ้าบาติกมาใช้ในการ ออกแบบลวดลายบนผืนผ้า ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างลูกปัดทวารวดี อ.อุ้มทอง จ.สุพรรณบุรี โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์รูปแบบลูกปัดทวารวดี อ.อุ้มทอง จ.สุพรรณบุรี

- 1.1 วิเคราะห์รูปแบบด้านรูปทรง
- 1.2 วิเคราะห์รูปแบบด้านลวดลาย
- 1.3 วิเคราะห์ในส่วนด้านสี

โดยการวิเคราะห์ที่ได้ใช้หลักการทฤษฎีในการออกแบบมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านรูปทรง ลวดลาย และสี ของลูกปัดทวารวดี ดังนี้

ตารางการวิเคราะห์รูปแบบลูกปัดทวารวดี อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 1 ลูกปัดกระดุก เปลือกหอย

ภาพต้นแบบ	รูปทรง	ลวดลาย	สี	ภาพ
		ลายธรรมชาติ	สีขาว สีเหลือง สีน้ำตาล และสีดำ	

2. วิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการบาติก

ซึ่งการวิเคราะห์รูปแบบลูกปัดทวารวดีได้ใช้หลักการออกแบบและการจัดองค์ประกอบศิลปะมาใช้ในการวิเคราะห์ ในแต่ละด้านเพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปแบบในส่วนต่าง ๆ ของลูกปัดทวารวดี

ตารางที่ 1 รูปแบบการวิเคราะห์ผลงานบาติกด้วยเทียน

แรงบันดาลใจ	ลูกปัดหินสีมีค่าเนื้อสวย, ลูกปัดแก้วเลียนแบบหินอาเกต, ลูกปัดแก้วสีฟ้าใส สีฟ้าไมเสตรงผลมะยม และสีต่าง ๆ มีตาแต้มน่าดู
ประเภทผลงาน	ผ้าบาติก
ขนาดผลงาน	2.4 เมตร
วิเคราะห์ด้านการออกแบบลวดลาย	การออกแบบลวดลายจากลูกปัดทวารวดีการนำลวดลายมาวางจัดองค์ประกอบให้มีความทันสมัยและแปลกใหม่
วิเคราะห์ด้านการเลือกสี	การใช้สีได้น่าสีของลูกปัดทวารวดีมาใช้ในการลงสีบนผืนผ้า โดยมีสี ดังนี้ สีเขียว จากหยก สีเหลือง สีม่วง สีนํ้าตาล เป็นต้น
วิเคราะห์ด้านเลือกใช้วัสดุที่ใช้ในการทำบาติก	ผ้าป่านมัสลิน เทียนบาติก จันตึง สีเคมี ซิลิเกต
วิเคราะห์ด้านกระบวนการสร้างผลงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1.การซึ่งผ้าให้ตึง เขียนลวดลายที่ออกแบบลงบนผ้าโดยใช้ เทียนเขียนบาติก และใช้จันตึงสำหรับเขียนโดยการเขียนลงบนผ้าสีขาวเพื่อให้ลวดลายที่กันมีสีขาวของเนื้อผ้า 2.ลงสีที่นำไปผสมกับน้ำแล้วนำมาระบาย รอสีให้แห้ง 3.นำมาเขียนเทียนอีกรอบเพื่อกันเส้นสี ลงสีอีกชั้นโดยการลงสีที่เข้มกว่ารอบแรกหรือสีที่ตัดกัน โยยเกลือลงไปรอจนแห้ง แล้วปัดเกลือออก 4.ดึงผ้าออกจากเฟรมแล้วนำมารีดเพื่อให้เทียนออกก่อนนำไปเคลือบโซเดียมซิลิเกต 5.เคลือบโซเดียมซิลิเกตทิ้งไว้ 12 ชั่วโมง เมื่อครบ ล้างด้วยน้ำสะอาด 6.ไปต้มให้เทียนออกและล้าง ตากให้แห้ง

ตารางที่ 2 รูปแบบการวิเคราะห์ผลงานวาดกด้วยแปรงกว

แรงบันดาลใจ	ลูกปัดแก้วโมเสค ลูกปัดแก้วนกแสงตะวันและลูกปัดแก้วสีฟ้า
ประเภทผลงาน	ผ้าบาติก
ขนาดผลงาน	2 เมตร
วิเคราะห์ด้านการออกแบบลวดลาย	การออกแบบลวดลายจากลูกปัดทวารวดีการนำลวดลายมาวางจัดองค์ประกอบให้มีความทันสมัยและแปลกใหม่
วิเคราะห์ด้านการเลือกสี	การใช้สีได้นำสีของลูกปัดทวารวดีมาใช้ในการลงสีบนผืนผ้า โดยมีสี ดังนี้ สีดำ และสีฟ้า
วิเคราะห์ด้านเลือกวัสดุที่ใช้ในการทำบาติก	ผ้าใยฝ้าย แปรงกว สีธรรมชาติ สีเคมี โซเดียมซลิเกต ถุงบีบ พู่กัน เทียน จันตัง
วิเคราะห์ด้านกระบวนการสร้างผลงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1.ขั้นแรกการทำอันดับแรกกวนแปรงกวโดยใช้แป้งมันที่ละลายน้ำเรียบร้อยแล้วให้นำมาทวนพร้อม ๆ กับกวาสีพอได้ที่ใส่สีลงไปเพียงเล็กน้อยเพื่อให้เกิดสีในการเขียนจะทำให้เห็นลวดลาย แล้วกรอกใส่ถุงบีบ 2.การซิงผ้าให้ตึง เขียนลวดลายที่ออกแบบลงบนผ้าโดยใช้แปรงกวสำหรับเขียนโดยการเขียนลงบนผ้าสีขาวเพื่อให้ลวดลายที่กั้นมีสีขาวของเนื้อผ้าจากนั้นรอกวแห้ง 3.นำผ้ามาย้อมสีธรรมชาติ"ฟ้าอมเขียว" มักไว้ 1 คืน 4.นำผ้าที่ย้อมสีไว้มาล้างออกด้วยน้ำสะอาด จนไม่มีสีออกมาแล้วพร้อมกับซักให้แปงออกให้หมด จากนั้นตากผ้าให้แห้ง 6.นำผ้ามาซิงให้ตึงเพื่อลงแปรงกวและเขียนเขียนโดยการลงแบบคัดบางส่วนเพื่อให้เส้น 7.นำสีดำสีบาติกทาลงบนผ้าให้ทั่วเพื่อให้เกิดเส้นสีดำ 8.เคลือบโซเดียมซลิเกตทิ้งไว้ 12 ชั่วโมง เมื่อครบ ล้างด้วยน้ำสะอาด 9..ตากให้แห้ง

4. ผลการวิจัย

4.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1.เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ศิลปะลูกปัดทวารวดี อำเภอรอทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และ 2.เพื่อออกแบบลวดลายบนผืนผ้าเทคนิคการเขียนเทียนและเทคนิคกวแปรง

ผลการวิจัยเรื่อง ศิลปะลวดลายลูกปัดทวารวดีบนผืนผ้า อำเภอรอทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของลูกปัดทวารวดี มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่ารูปแบบของลูกปัดทวารวดีมีรูปแบบที่หลากหลายชนิด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านคือ ด้านรูปทรง ด้านลวดลาย ด้านสี และสีกับความเชื่อ ซึ่งสามารถอภิปรายเป็นรายด้านได้ ดังนี้

4.1.1. ด้านรูปทรง ในส่วนของด้านรูปทรงของลูกปัดทวารวดีนั้นมีความหลากหลาย ซึ่งในแต่ละรูปแบบของลูกปัดจะมีรูปทรงที่คล้ายคลึงกัน เช่น รูปทรงกลม รูปทรงกระบอก รูปทรงเหลี่ยม เป็นต้นและรูปทรงที่แตกต่างกัน เช่น รูปทรงกระดุก รูปทรงผลมะยม เป็นต้น

4.1.2. ด้านลวดลาย ในส่วนของด้านลวดลายของลูกปัดทวารวดีนั้นมีความหลากหลาย โดยลวดลายของลูกปัดจะขึ้นจากการประดิษฐ์ลวดลายขึ้นมา เช่น ลวดลายที่เกิดจากการม้วนพัน ลวดลายดอกไม้ ลวดลายตา เป็นต้น บางลวดลายเกิดของเองตามธรรมชาติ เช่น ลวดลายของหินที่เกิดของตามธรรมชาติ เป็นต้น และลูกปัดบางรูปแบบไม่มีลวดลายปรากฏ

4.1.3. ด้านสี ส่วนของสีลูกปัดนั้นเกิดการเติมแต่งสีของลูกปัดแต่ละรูปแบบและสีที่เกิดจากธรรมชาติ โดยสามารถแยกโทนสีของลูกปัด ได้ดังนี้ สีโทนร้อน ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีส้ม สีม่วง เป็นต้น และสีโทนเย็น ได้แก่ สีน้ำเงิน สีฟ้า สีเขียว สีดำ เป็นต้น

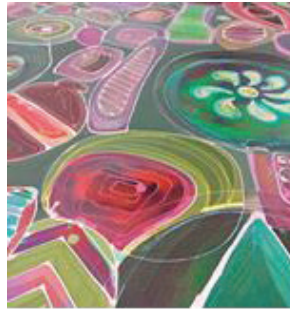

4.1.4. ด้านสีกับความเชื่อ ส่วนของสีกับความเชื่อของลูกปัดทวารวดีนั้น มีความเชื่อที่ยาวนานแม้จะยังไม่มีการยืนยันที่มาจากความเชื่อเหล่านี้ เช่น หยกเขียว กันอุบัติเหตุ มีโชคลาภ ร่ำรวย ค่าขายดีมาก , สีเหลือง มีเสน่ห์ เมตตา ผู้ใดพบรักใคร่ชอบพอสี้สม มีโชคลาภ ให้ทรัพย์ ให้ความร่ำรวย แคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง เป็นต้น

4.1.5. การออกแบบลวดลายบนผืนผ้าโดยนำแรงบันดาลใจมาจากลวดลายลูกปัดทวารวดี อำเภออุ้มผาง จังหวัดสุพรรณบุรี ในการทำลวดลายบนผืนผ้าให้มีความทันสมัยและความแปลกใหม่ จากการพิมพ์ด้วยมือในเทคนิคบาติกการเขียนเทียนและเทคนิคแบ่งกาวมาใช้ในการสร้างผลงานบนผืนผ้า

4.2 อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการลงพื้นที่สำรวจ ศึกษารูปแบบลูกปัดทวารวดี นำลวดลายมาสร้างสรรค์โดยใช้หลักทฤษฎีการออกแบบบนผืนผ้าด้วยเทคนิคการเขียนเทียนและเทคนิคกาวแบ่งได้ 13 แบบ

ภาพที่ 1 ผลงานชิ้นนี้ได้รับแรงบันดาลใจ : ลูกปัดหินสีมีค่าเนื้อสวย, ลูกปัดแก้วเลียนแบบหินอาเกต, ลูกปัดแก้วสีฟ้าใสสีฟ้าไม่ใส ทรงผลมะยม และสีต่าง ๆ มีตาแต้มแต่ง

ภาพที่ 2 ผลงานชิ้นนี้ได้รับแรงบันดาลใจ : ลูกปัดแก้วโมเสก ลูกปัดแก้วนกแสงตะวันและลูกปัดแก้วสีฟ้า

4.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการสร้างสรรค์งาน ในการวิจัยเรื่องศิลปะลวดลายลูกปัดทวารวดีบนผืนผ้า จะเห็นได้ว่าการออกแบบลวดลายต้นแบบไว้นั้น สามารถนำมาพัฒนาลวดลายที่มีความหลากหลายได้มากขึ้นโดยไม่มีขีดจำกัดที่จะนำส่วนของลวดลายต่าง ๆ มาประกอบกันให้เกิดการสร้างสรรค์เป็นลวดลายใหม่ๆ ตามแนวความคิด และลวดลายของลูกปัดทวารวดีสามารถนำไปเป็นลวดลายบนวัสดุอื่นๆ ได้ เป็นต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในโอกาสต่อไปสำหรับชุมชนท้องถิ่น

5. เอกสารอ้างอิง (References)

- เกษม ลมัยกุล และคณะ. (2550). **มนต์เสน่ห์แห่งลูกปัด**. กรุงเทพฯ : มติชน.
จิรวรรณ จงสมบุญสุข. (2551). **บาติกเทคนิคผสม**. ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรใน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ.

- ชิน อยู่ดี. (2509). **ลูกปิดที่เมืองเก่าอุทง.ในโบราณวิทยาเมืองอุทง.กรมศิลปากรรวบรวมจัดพิมพ์เนื่องในงานเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทง จังหวัดสุพรรณบุรี.**
- ชยารพ ปิยะปราโมทย์ และ ไพลิน โรจน์หนองชัย. (2540). **การศึกษาปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายถึงสมัยทวารวดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสักตอนกลาง.เอกสารประกอบการสัมมนา ฉบับนี้เป็นส่วนของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี). มหาวิทยาลัยศิลปากร**
- ณัฐภัทร จันทวิช และ เรียม พุ่มพงษ์แพทย์. (2549). **เครื่องใช้และเครื่องประดับที่ทำด้วยแก้วก่อนพุทธศตวรรษที่ 18. สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรมศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรม.พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ : บริษัทไทยภูมิพับ ลิขซิ่ง จำกัด.**
- ธิดา ศาระยา. (2545). **“ทวารวดี” ต้นประวัติศาสตร์ไทย.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.**
- นันทา โรจน์อุดมศาสตร์. (2536). **การทำผ้าบาติก. พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.**
- บัญชา พงษ์พานิช. (2552). **รอยลูกปิด.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.**
- พรชัย สุจิตต์ (2546). **ลูกปิดในอดีต-ปัจจุบัน.พิมพ์ครั้งที่1.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.**
- ภูธร ภูมะธน และ บัญชา พงษ์พานิช. (2558). **อุทง...ที่รอกการฟื้นคืนผ่านรอยลูกปิดและพระพุทธรูปศาสนาแรกเริ่มในลุ่มน้ำแม่กลอง-ท่าจีน.องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) และมูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ.**
- ราช รัมภ์. (2550). **ลูกปิดโบราณ ทวารวดี & DZi เครื่องรางแห่งความรุ่งโรจน์ ร่ำรวย.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพชรประกาย.**
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). **การออกแบบ.พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.**
- วันจันทร์ ศีร์วงค์. (2556). **เมืองอุทงเสน่ห์แห่งลูกกำปัดทวารวดี. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โปรดักส์เฮ้า แอสแซสเซอร์รี่.**
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2547). **ศิลปะทวารวดีวัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.**
- อ้อยทิพย์ พลศรี. (2545). **การออกแบบลวดลาย.พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.**
- อัจฉราพร ไสละสุด.(2524). **การออกแบบลายผ้าและเทคนิคการพิมพ์.พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ : สหประชาพานิชย์.**